

МОНІТОРИНГ ОПЕРАТИВНОЇ ОБСТАНОВКИ В ІНТЕРЕСАХ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ НАЦІОНАЛЬНОЮ ГВАРДІЄЮ УКРАЇНИ

MONITORING OF TACTICAL SITUATION IN INTERESTS OF PUBLIC LAW ENFORCEMENT BY NATIONAL GUARD OF UKRAINE

У статті розглянуто джерела отримання інформації Національною гвардією України під час виконання завдань з охорони громадського порядку. Нині прийняття рішень на залучення сил і засобів Національною гвардією України під час охорони громадського порядку базується на інформації, отриманій від взаємодіючих органів, яка не завжди є своєчасною та актуальною. З'ясовано, що наявних джерел інформації не досить для вчасного реагування на зміни в оперативній обстановці, які можуть відбуватися під час проведення масових заходів. Встановлено, що використання розвідувальних підрозділів під час виконання правоохоронних функцій сьогодні обмежено законами України. Крім того, порядок ведення розвідки під час виконання зазначених завдань не визначено жодним нормативно-правовим актом. Для вирішення цієї невідповідності запропоновано використовувати власні штатні розвідувальні підрозділи для ведення моніторингу оперативної обстановки. Визначено, що для своєчасного реагування на зміни оперативної обстановки моніторинг під час охорони громадського порядку слід поділити на дві частини – активну (проводиться безпосередньо під час масової активності громадян) і пасивну (робота з відкритими джерелами інформації за методами OSINT). Визначено завдання цих частин і запропоновано порядок дій органів моніторингу щодо добування інформації. Проведено аналіз частин оперативної обстановки та розподілено їх на чотири групи у хронологічному порядку та порядку зростання важливості. На основі аналізу визначено, що інформація від пасивної частини моніторингу здатна забезпечити своєчасне реагування на перші дві групи і частково решту частин оперативної обстановки, інформація від активної складової – тільки на дві останні. Встановлено, що використання моніторингу не буде суперечити законодавству України. Також цієї інформації буде досить для прийняття обґрунтованих рішень командирами з'єднань і частин Національної гвардії України та здійснення ефективного управління силами і засобами у умовах масових заходів і запобігання масових заворушень.

Ключові слова: Національна гвардія України, масові заходи, моніторинг, роз-

відка відкритих джерел, оперативна обстановка.

The article considered sources of receipt of information by the National Guard of Ukraine during implementation of tasks from public law enforcement. On this time of making decision on bringing in of forces and facilities the National guard of Ukraine during public law enforcement is based on information, got from interactive organs, which not always is timely and actual. It is found out, that existent information generators not enough for the timely reacting on changes in a tactical situation, which can take place during realization of mass measures. It is set that the use of reconnaissance units during implementation of law-enforcement functions on this time limitedly by Laws of Ukraine. In addition order of conduct of secret service during implementation of the noted tasks certainly by not a single normatively-legal act. For the decision of this disparity it is suggested to use own regular reconnaissance units for the conduct of monitoring of tactical situation. Certainly, that for the timely reacting on the changes of tactical situation monitoring during public law enforcement it follows to divide into two to composition – active (conducted directly during mass activity of citizens) and passive (work is with open source information by the methods OSINT). Set tasks of these constituents and offered order of actions of monitoring organs are in relation to getting of information. The analysis of constituents of tactical situation is conducted and they are up-diffused on four groups in the chronologic order and order of increase of importance. On the basis of analysis certainly, that information from the passive constituent of monitoring is able to provide the timely reacting on the first two groups and partly other constituents of tactical situation, information from an active constituent – only on two last. It is set that the use of monitoring will not conflict with the legislation of Ukraine. Also this information it will be enough for the acceptance of reasonable decisions the commanders of connections and parts of the National Guard of Ukraine and realization of effective management forces.

Key words: National Guard of Ukraine, mass events, monitoring, open source intelligence, tactical situation.

УДК 355.4

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2019-12-24>

Шерстюк А.Д.

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Національна академія Національної гвардії України

Халеп В.В.

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Національна академія Національної гвардії України

Малахов В.В.

курсант командно-штабного факультету Національна академія Національної гвардії України

Постановка проблеми в загальному вигляді. Нині прийняття рішень на залучення сил і засобів Національною гвардією України (далі – НГУ) під час охорони громадського порядку (далі – ОГП) базується на інформації, отриманій від взаємодіючих органів, яка не завжди є своєчасною та актуальною. В [1, с. 4] були визначені 14 основних джерел інформації, від яких з'єднання та частини НГУ можуть отримувати дані про оперативну обстановку та її зміни, але не розглядається таке важливе

джерело, як наявні розвідувальні підрозділи з'єднань і частин НГУ. За таких умов набуває актуальності завдання, яке полягає в обґрунтуванні підходу до організації розвідки та інформаційно-аналітичної роботи органами управління з'єднань та частин НГУ, визначення способів і засобів ведення розвідки силами підрозділів НГУ під час охорони громадського порядку, особливо під час проведення масових заходів. Зважаючи на те, що НГУ не є суб'єктом розвідувальної та оперативно-

розшукової діяльності, необхідно розробити способи отримання інформації під час ОГП, які не суперечать вимогам законів України «Про розвідувальні органи України» [2, ст. 6] та «Про оперативно-розшукову діяльність» [3, ст. 5]. Крім того, під час виконання правоохоронних функцій підрозділами НГУ протидіючою стороною є здебільшого звичайні громадяни України, тому способи ведення розвідки повинні враховувати дотримання їхніх прав і свобод.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі проблемні питання визначення джерел інформації, від яких з'єднання та частини НГУ можуть отримувати дані про оперативну обстановку, були предметом досліджень В.В. Довбні, О.В. Мінька. Але вперше проблемні питання розвідки НГУ під час виконання правоохоронних функцій були розглянуті автором А.Д. Шерстюком, де були визначені завдання та вимоги до розвідки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Порядок ведення розвідки під час виконання завдань з ОГП не визначено жодним нормативно-правовим актом. За таких умов командири організують ведення розвідки кожен на свій розсуд або не організують її взагалі, покладаючись на інформаційне забезпечення від взаємодіючих структур. Автором А.Д. Шерстюком у попередній праці були визначені завдання та вимоги до розвідки під час ОГП, але не розглядалися способи її ведення.

Мета статі – визначити способи організації ведення розвідки підрозділами з'єднаннями та частинами НГУ під час забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку під час проведення масових заходів.

Виклад основного матеріалу. Соціальні, політичні, расові і релігійні питання в Україні перебувають у стані радикальних протиріч, які підтримуються та постійно розпалюються силами закордонних агресорів і деяких політичних сил, що призводить до появи осередків напруженості та конфліктів. За цих умов виникають і штучно створюються резонансні масові заходи, які здатні перерости у масові заворушення. Варто враховувати й те, що ці події мають стійку тенденцію до зростання, стають більш масштабними, організованими, зростає ступінь їхніх наслідків [4, с. 42].

Однією з основних функцій, що покладені на Національну гвардію України, є участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян та

є основним суб'єктом із припинення масових заворушень [5, ст. 2]. При цьому НГУ, як правило, діє у взаємодії з іншими правоохоронними органами й органами центральної влади та місцевого самоврядування, від яких отримує інформацію про стан і зміну оперативної обстановки. Але ця інформація майже завжди має різні ступені конфіденційності, що ускладнює її взаємообмін між силами, що беруть участь у забезпеченні ОГП та громадської безпеки під час масових заходів і припиненні масових заворушень, тому, як уже зазначалося, вона не завжди є своєчасною та актуальною. І хоча НГУ має власні розвідувальні підрозділи, їх використання під час виконання правоохоронних функцій нині обмежено відповідними законами України [2; 3]. Для вирішення цієї невідповідності пропонується використовувати розвідувальні підрозділи для ведення моніторингу, адже моніторинг – система постійного спостереження за явищами і процесами, що проходять у навколишньому середовищі і суспільстві, результати якого служать для обґрунтування управлінських рішень із забезпечення безпеки людей та об'єктів економіки [6]. Метою є завчасне викриття характеру заходу та його організаторів, місць збору, складу, чисельності та намірів натовпу, виявлення екстремістськи налаштованих груп або окремих громадян в інтересах прийняття обґрунтованих рішень, виключення раптовості у змінах оперативної обстановки та ефективного використання сил і засобів під час виконання завдань.

Для своєчасного реагування на зміни оперативної обстановки моніторинг в інтересах охорони громадського порядку слід поділити на дві частини – активну і пасивну.

Пасивна частина моніторингу – це робота з відкритими джерелами інформації. Вона повинна проводитися постійно, особливо ретельно після надходження інформації про заплановані масові заходи. Це дасть змогу проводити прогнозування можливих дій і своєчасно прийняти відповідні рішення на залучення сил і засобів НГУ. Цей спосіб добування інформації в США використовується давно і має назву OSINT (Open source intelligence – розвідка відкритих джерел). Ще у 1947 році, за твердженнями аналітика ЦРУ Шермана Кента, політики отримують із відкритих джерел до 80 відсотків інформації, необхідної їм для прийняття рішень у мирний час [7]. Найбільшу актуальність OSINT набуває у зв'язку з тим, що на основі отриманої інформації можна вжити превентивних заходів щодо запобігання порушенням громадського порядку та іншим злочинам, адже здавна

відомо, що набагато легше запобігти, ніж усунути наслідки.

Сьогодні, в реаліях «гібридної» війни Росії проти України, ефективність OSINT наглядно демонструє діяльність організацій «Inform Naralm», центру «Миротворець» та британської дослідницької пошукової мережі «Bellingcat», джерелами інформації для роботи яких є насамперед загальнодоступні матеріали, що розміщуються в мережі Інтернет, друкованих виданнях та інших засобах масової інформації.

Із переліку джерел, які використовуються в OSINT [7] для використання в інтересах забезпечення ОГП та громадської безпеки під час масових заходів і припинення масових заворушень, можна виділити такі:

- media (ЗМІ): друковані газети, журнали, радіо та телебачення з різних країн;
- Internet (Інтернет): онлайн-публікації, блоги, дискусійні групи, медіа громадян (наприклад, відео з мобільних телефонів, вміст, створений користувачами), YouTube та інші відеохостинги, вікі-довідники та інші вебсайти соціальних медіа (наприклад, Facebook, Twitter, Instagram тощо). Ці джерела також випереджають безліч інших джерел через своєчасність і легкість доступу;
- Public Government Data (Державні дані): публічні урядові звіти, бюджети, слухання, телефонні довідники, пресконференції, вебсайти та виступи. Хоча ці джерела походять з офіційних джерел, вони є публічно доступними і можуть використовуватися відкрито і вільно.

Так само, як і для розвідників центрального розвідувального управління, процес OSINT складатиметься не лише з пошуку. Його етапи такі [8]:

1. Планування. Необхідно визначити, що і де шукати, щоб виконати завдання.
2. Пошук інформації. Залежно від завдання упродовж якогось часу проводяться моніторинг і збір інформації з методичним відсіваванням результатів.
3. Аналіз. Після накопичення певного обсягу інформації здійснюється аналіз, в якому необхідно насамперед оцінити надійність джерела інформації, зрозуміти, що знайшли, і до яких наслідків це може призвести. За результатами аналізу необхідно підкоригувати план дій і провести нову хвилю пошуку.
4. Звіт. Отриману інформацію необхідно зафіксувати. Як правило пошуку відкритих джерел надає великий масив інформації, тому необхідно зберігати свої висновки з неї у структурованому вигляді з метою її доповнення згодом і впорядкованій доповіді відповідним командирам (керівникам).

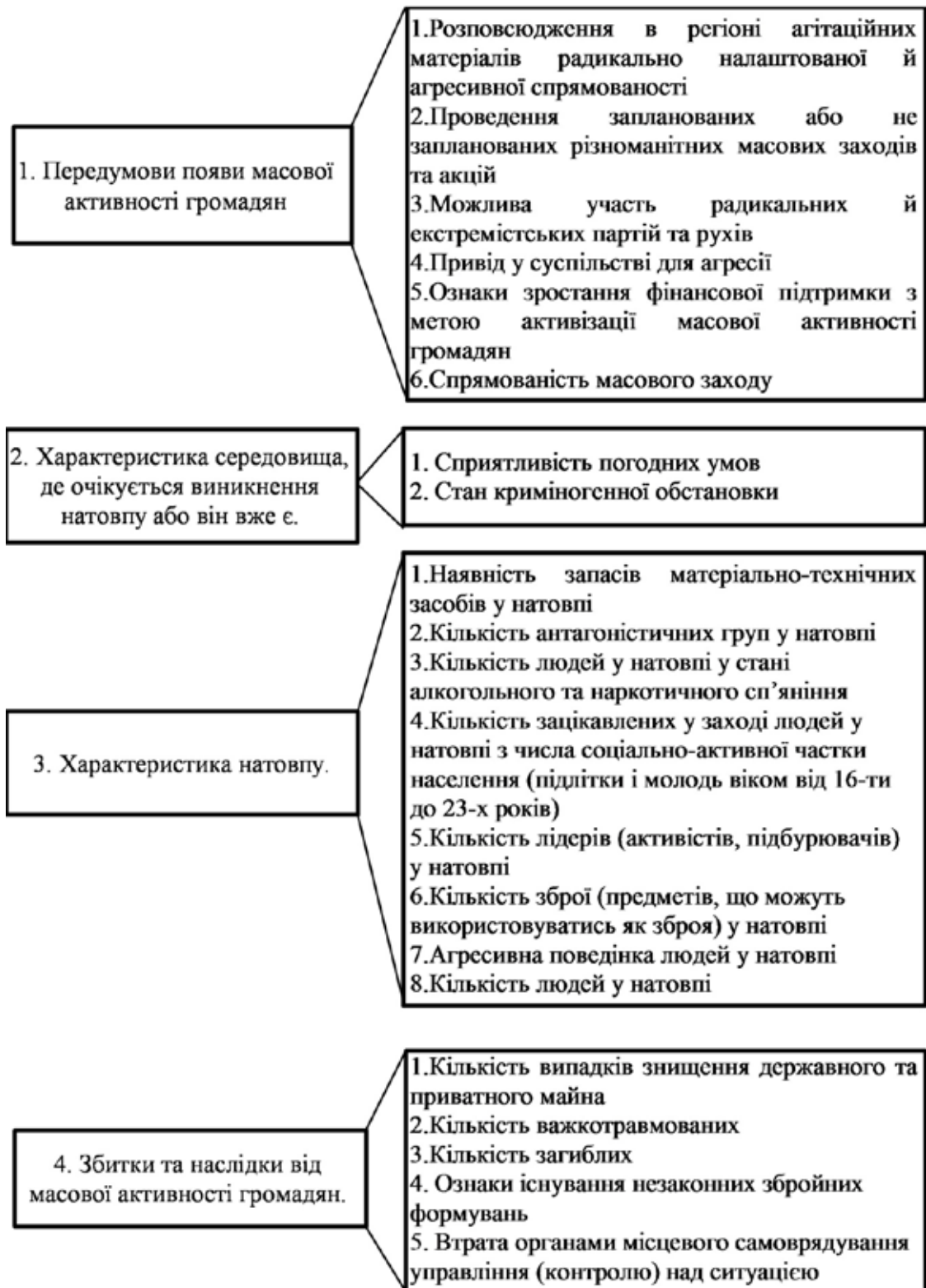
Активна частина моніторингу повинна проводитися безпосередньо під час масової активності громадян групами моніторингу (спостереження), що діють безпосередньо на місці проведення заходу з метою ведення спостереження за розвитком подій, поведінкою громадян і своєчасного інформування оперативного штабу про розвиток ситуації, протиправні дії, їх характеристики, напрямки пересування натовпу. При цьому слід використовувати всі наявні засоби візуального спостереження, зокрема повітряного. Діяльність цієї групи дасть змогу виявляти та спостерігати за таким:

- розвитком подій, поведінкою громадян, їх кількістю, намірами, оснащенням і наявністю заборонених предметів, зброї, тощо;
- напрямками пересування натовпу;
- організаторами та координаторами, способами зв'язку між ними;
- наявністю та станом шляхів, доріг, під'їздів (підходів), учасниками заходу, технічним станом об'єктів, що розташовані в районі проведення заходу;
- діями агресивних елементів (злочинців) під час їх спроби зникнути з місця скоєння правопорушення.

Чинники, які визначають стан оперативної обстановки у населених пунктах під час масової активності громадян, наведено і обґрунтовано в статті [9, с. 18]. Вони розподілені на чотири групи у хронологічному порядку та порядку зростання їхньої важливості, які представлені на рисунку 1.

Провівши аналіз інформації, яку можна отримати від способів моніторингу, можна визначити, що всі складники передумов появи масової активності громадян і характеристики середовища (чинників 1 і 2) можуть забезпечуватися в повному обсязі пасивним моніторингом та обміном інформації з взаємодіючими органами. Інформацію про характеристики натовпу та збитки і наслідки масової активності громадян (чинників 3 і 4) деякою мірою можна отримати веденням пасивного моніторингу, але основна її частина буде надходити від органів активного моніторингу, що ведуть спостереження на місцях проведення заходу.

Висновки. Прийняття обґрунтованого рішення командирами з'єднань та частин НГУ та здійснення ефективного управління силами і засобами неможливо без повного знання оперативної обстановки, яка в умовах масових заходів і, тим більше, масових заворушень різко змінюється. Зважаючи на те, що НГУ не є суб'єктом розвідувальної та оперативно-розшукової діяльності, саме моніторинг

Рис. 1. Чинники, які визначають стан оперативної обстановки у населених пунктах під час масової активності громадян

Джерело: розроблено авторами

оперативної обстановки дасть змогу добувати інформацію для своєчасного реагування на її зміни і не буде суперечити законодавству

України. Надалі необхідно визначити склад органів, які зі складу підрозділів розвідки НГУ займатимуться моніторингом під час ОГП.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Довбня В.В. Особливості інформаційного забезпечення у внутрішніх військах МВС України. *Честь і закон*. 2009. № 4. С. 4–13.
2. Про розвідувальні органи України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 19. Ст. 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2331-14> (редакція від 09.05.2018).
3. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2135-12> (редакція від 22.05.2019).
4. Панова О.О. Організація діяльності органів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів S.P.A.C.E. 2017. № 2. С. 42–46.
5. Про Національну гвардію України : Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 17. Ст. 2. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/876-18> (редакція від 01.01.2019).
6. Моніторинг. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Моніторинг> (дата звернення: 28.07.2019).
7. Розвідка на основі відкритих джерел. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Розвідка_на_основі_відкритих_джерел (дата звернення: 28.07.2019).
8. OSINT: что это и чем нам полезно. URL: <https://tgraph.io/OSINT-что-это-и-чем-нам-полезно-06-24> (дата звернення: 28.07.2019).
9. Белай С.В. Обґрунтування чинників, які визначають стан оперативної обстановки у населених пунктах під час масової активності громадян. 2008. № 2. С. 18–21.